

ЛЬВІВСЬКЕ ВІДДІЛЕННЯ ІНСТИТУТУ БОТАНІКИ ім. М.Г.ХОЛОДНОГО АН УРСР

ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ім. І.ФРАНКА

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ ФІТОВІОТИ ЗАХІДНИХ РЕГІОНІВ
УКРАЇНИ

Матеріали відкритої конференції молодих ботаніків
м.Львова

Львів, 2-5 квітня 1990 року

ЛЬВІВ-1991

УДК 581

Актуальные проблемы изучения фитобиоты Западных регионов
Украины / Материалы открытой конференции молодых ботаников
г. Львова. / Львов, 2-5 апреля 1990 года /

Укладання збірки і технічна редакція О.О.Кагала і Н.М.Сичак.

Автори несуть повну відповідальність за наукову вірогідність
та літературну довереність своїх дописів.

Баїк О.Л. Особливості формування хромосомних рас <i>Funa-</i> <i>ria hygrometrica</i> Hedw.	5
Баточенко В.М. Форми і гібриди луїзеанії трилопатевої перспективні для озеленення	7
Болюх В.О. Мохоподібні г. "Гостра скеля" /пам"ятка природи місцевого значення/	8
Бомба М.Я. Роль біологічної системи землеробства в охороні навколишнього середовища	10
Бумар Г.И. Популяционные исследования редких растений в Полесском заповеднике	13
Быченко Т.М. Некоторые особенности структуры ценопо- пуляций представителей рода <i>Surgipedium</i> L.	15
Быченко Т.М., Загульский М.Н. Состояние популяций неко- торых лесных орхидей в условиях антропогенного влияния	18
Вайнагіт В.І., Скільський І.В. Специфіка розподілу гніз- дових птахів у відповідності до рослинних уг- руповань Буковини	21
Вірченко В.М. Епіфітні бріофіти зеленої зони м.Львова	24
Гайда Ю.І. Діброви західної України з точки зору генетич- ної екології	26
Гинда Л.В. <i>Galium polonicum</i> Wloski - забутий вид фло- ри Волино-Поділля	29

менші, ніж в корінних лісах. По-друге, сюди проникають мохи, які переважно зростають на окремих форсфітах чи в розріджених і освітлених деревостанах - *Orthotrichum pumilum* Sw., *Tortula papillosa* Wils., *Leskea polycarpa* Hedw. ці види нами не відмічені в обстежених приміських лісах.

В ценозах третьої групи зібрано тільки 19 видів епіфітних мохів. Серед них уже не знаходимо чутливих до антропогенного впливу епіфітів, які є в приміських лісах і лісопарках. Залишились лише толерантні лісові мохи *Platygyrium repens* (Brid.) B., S. et G.; *Curium cupressiforme* Hedw., *Brachythecium velutinum* (Hedw.) B., S. et G., *Amblystegium serpens* (Hedw.) B., S. et G., *A. subtile* (Hedw.) B., S. et G., *Mnium cuspidatum* та ін. В парках також поширені види, які характерні для привуличних насаджень міста - *Orthotrichum pumilum*, *Leskea polycarpa*, *Bryum flaccidum* Brid.

Отже, при просуванні з околиць м. Львова до його центра відбувається збіднення епіфітної бріофлори широколистяних фітоценозів. Насамперед з неї випадають рідкісні та чутливі до антропогенного впливу види. Певна група мохів (близько 20 видів) здатна нормально розвиватися як в приміських лісах, так і в міських насадженнях. З іншого боку, в лісопарки, парки проникають деякі епіфіти, котрі більш властиві привуличним форофітам.

ДІБРОВИ ЗАХІДНОЇ УКРАЇНИ З ТОЧКИ ЗРУ ГЕНЕТИЧНОЇ ЕКОЛОГІЇ Ю.І. Гайда (Укр НВО "Ліс")

Генетична екологія (генекологія) - це наука, яка займається вивченням географічної мінливості виду (і роду, у зв'язку з навколишнім середовищем (Правдин, 1974). Західна Україна уявляє собою своєрідну мозаїку кліматичних, едафічних, ерографічних умов. Тому дубові насадження цього регіону є дуже важливим об'єктом генекологічних досліджень. Слід відмітити, що перші кроки в цьому нап-

рямі вже зроблені. Деякі із західноукраїнських провенієнцій дуба черешчатого уже випробувані методом географічних культур (один із основних методів генекології) як на території України, так і за її межами (Лукинас, 1967; Шутяев, 1968; Лукьянец, 1979).

Результати наших досліджень свідчать про перспективність використання в лісокультурній практиці України деяких західноукраїнських рас дуба. Так, при вивченні найстаріших географічних культур дуба на території Української РСР, створених у 1916 р. на Матіупольській ЛДС, виявилось, що в 73-річному віці волинський еко-тип займає перше місце по продуктивності. Запас стовбурової деревини цього еко типу становить $376 \text{ м}^3/\text{га}$, що на 17% більше, ніж у місцевих великоанадольських культур. В географічних культурах 1964 р. у Вінницькому лісгоспзасі (ЛГЗ) західні області України репрезентовані більш широко. Дослідження 25-річних культур показали, що в умовах свіжої грабової діброви праг-бережного лісостепу України високою продуктивністю характеризуються культури дуба із жолудів, одержаних із Івано-Франківського лісокомбінату (ЛК); Золочівського ЛГЗ Львівської обл.; Чернівецького ЛК. Запас стовбурової деревини у них на 1-9% більший, ніж у контрольних культур із вінницьких жолудів. Екотипи дуба із Володимир-Волинського ЛГЗ і Коломийського ЛК мають дещо нижчу продуктивність (на 4-5%), ніж місцеві культури. У географічних культурах дуба 1976-1977 рр., створених у чотирьох областях України (Ворошилоградська, Сумська, Вінницька і Закарпатська) як складова частина єдиної загальносоюзної сітки географічних культур основних лісоутворюючих порід, випробовується еко тип дуба із Мукачівського ЛК Закарпатської обл. У 10-річному віці мукачівські дубки характеризуються інтенсивним ростом в усіх чотирьох дослідних культурах. Правда, абсолютні показники їх росту значно змінюються в залежності від при-

рольних умов місця випробування. Так, в умовах північного байрачного степу України (Вошківсьоградський ЛГЗ) середня висота дубків із Закарпаття становила 228 см, середній діаметр стовбурів - 2,5 см; з умовах лівобережного Лісостепу (Тростянецький ЛГЗ) відповідно 304 см і 3,4 см; в умовах правобережного лісостепу (Вінницький ЛГЗ) - 376 см і 3,8 см; у себе на батьківщині - 378-390 см і 3,4-4,4 см.

Збагачення генофонду дібров Західної України можливе шляхом інтродукції високопродуктивних інорайонних популяцій дуба. Виявити такі популяції можна методом географічних культур. Єдина така культура у західних регіонах України створена у 1977 р. в Мукачівському лісництві Мукачівського ЛК на двох ділянках: в ур. "Шайба" (В.І.Гніденко) і ур. "Березінка" (П.С.Каплуновський). В ур. "Березінка" випробується 25 екотипів, які досить широко репрезентують ареал дуба черешчатого. Амплітуда географічної мінливості висоти дуба у 10-річному віці у даній культурі досить значна (2,3-4,4 м). Енергійним ростом і доброю якістю відрізняються більшість кліматипів білоруського походження. Непоганий ріст відмічено також для екотипів із ЦЧО РРФСР. Особливо це характерно для потомств дубів із Шипового лісу і Телерманівського лісового масиву (Боронезька обл.). Високою енергією росту характеризуються деякі українські кліматипи - із Західного Полісся (Ракитнівський ЛГЗ Рівненської обл.), північного лівобережного Лісостепу (Тростянецький ЛГЗ Сумської обл.), північного байрачного степу (Станично-Луганський ЛГЗ Ворошиловградської обл.). Слабкий ріст у походжень дуба із східної і південно-східної частини його ареалу.

На закінчення слід відзначити, що багато цінних дубових насаджень Західної України потребують генекологічних досліджень. Серед дібров Львівщини це насадження Дрогобицького, Старосамбірського, Скарлівського ЛГЗ та ін. На Тернопільщині привертають увагу дубові

деревостани дач "Суражська" Кременецького ЛГЗ і "Галілея" Чортківського ЛГЗ. Є також потреба в створенні у майбутньому на території цих областей географічних культур дуба черешчатого.

GALIUM POLONICUM ВЛОСКИ - ЗАБУТИЙ ВИД ФЛОРИ ВОЛИНО-ПОДІЛЛЯ.

Л.В. ГИЦДА (ЛДУ)

Galium polonicum Влоски - підмаренник польський, вид описаний Б.Блоцьким (Влоски ,1887) з Медоборів в околицях с.Вікно (Гусятинський р-н Тернопільської обл.). Останній раз у фундаментальних флористичних зведеннях цей вид вказувався для західних регіонів УРСР В.Г. Хржановським (1950) та О.Г. Победімовою (1958). У зв'язку з відсутністю у вітчизняній ботаніці ґрунтовних досліджень цього виду в наступних аналогічних роботах *G. polonicum* не отримав ранг виду.

М.В.Клоков (1954) висловив два припущення щодо таксономічного рангу *G. polonicum* : по-перше - іноді визначають як *G. polonicum* *G. schultesii* Vest (= *G. intermedium* Schult.) з вузькими лінійно-ланцетними листками; по-друге - ця назва найбільше підходить "до деяких гібридогенних утворів *G. verum* x *G. mollugo* s. l. " (Клоков, 1954, с.196), що дало підстави авторам "Визначника рослин України" (Хржановський, 1965), "Флоры Европейской части СССР" (Победимова, 1978), "Определителя высших растений Украины" (Котов, 1987) виключити *G. polonicum* зі списку видів флори УРСР. В.Г. Хржановський (1965) вважає підмаренник польський рівнинною расою *G. schultesii*. Але разом з тим, дані про цей вид містяться у "Flora Polska" (Kucowa, 1967), "Rośliny Polskie" (Szafer, Kulczyński, Pawłowski, 1924, 1969), а також у "Flora Europea" (Ehrendorfer, Krendl, 1976).

З метою з'ясування таксономічного рангу *G. polonicum* нами опрацьовані матеріали гербаріїв LW, LWS, KRA, KRAM, SAV, SLO,